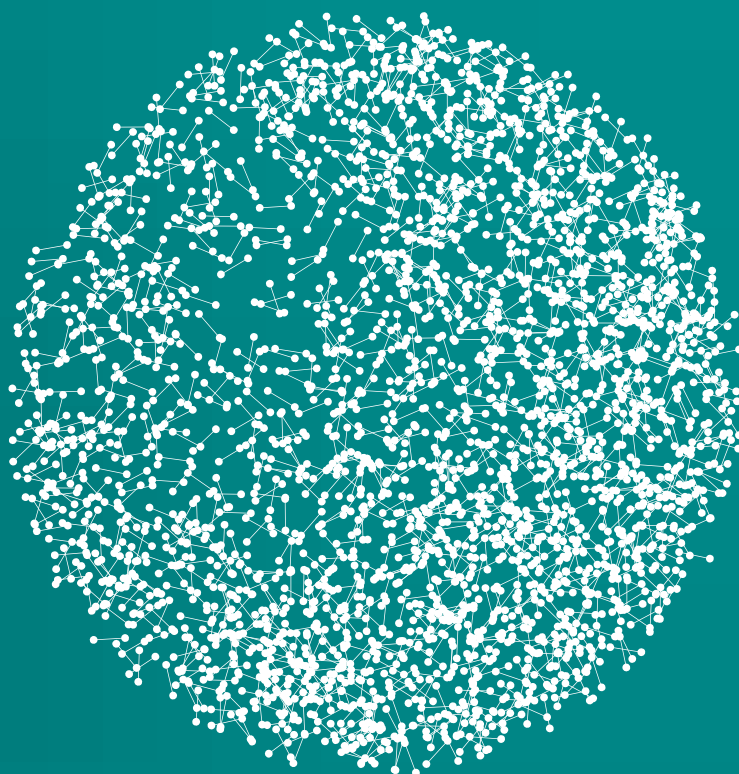

Друга конференція з української кризи

РІК ВІЙНИ В УКРАЇНІ: ДОСЛІДЖУЄМО НАСЛІДКИ
ПРО НАУКОВИЙ СЕКТОР ТА ПІДТРИМКУ ІНІЦІАТИВ

КОРОТКИЙ ОГЛЯД

**International
Science Council**
The global voice for science

allea | All European
Academies

КОРОТКИЙ ОГЛЯД

Під час другої конференції, присвяченої «українській кризі», що відбулася в березні 2023 року, через рік після початку повномасштабного нападу на Україну та її народ, було розглянуто висновки та рекомендації, сформульовані в ході попередньої конференції, проведеної у [червні 2022 року](#). Цього разу учасники прагнули розглянути результати першої конференції у ширшому контексті щодо того, яким чином і для чого міжнародна наукова система та наукове співтовариство можуть проявляти солідарність в умовах кризи. Доповідачі говорили про жахливу та безладну шкоду, що завдається цивільній інфраструктурі України, її культурним, освітнім та дослідницьким закладам, а також про стійку реакцію наукового співтовариства та академічної спільноти України.

Головний висновок цієї конференції полягає в тому, що якщо наука служить загальному глобальному благу та спільним зусиллям, що виходять за межі національних кордонів, то світова наукова спільнота має виявляти солідарність із своїми колегами за часів кризи. Ця солідарність повинна ґрунтуватися на повазі до місцевих установ і має проявлятися у дусі партнерства та співпраці.

«Роль міжнародного наукового співтовариства в науковій дипломатії в постконфліктну епоху має вирішальне значення для відновлення відносин і спільної роботи задля вирішення найскладніших проблем світу».

– Пітер Глюкман

Ще одна ключова теза конференції стосується необхідності створення авторитетних міжнародних форумів, де можуть відбуватися розмови, подібні до тих, що мали місце під час цієї конференції. Організатори повинні забезпечувати такі умови, за яких будуть почуті голоси місцевої спільноти, і саме їм має бути надано платформи, які б забезпечували продуктивні і шанобливі ініціативи.

«Цей союз між ISC і ALLEA відкритий виключно для тих, хто постраждав від війни. Співпраця має вирішальне значення не лише для надання допомоги, але й для сприяння зменшенню витоку мізків, який, звичайно, посилюється через вторгнення Росії».

– Антоніо Лопрієно

Важливе значення має аналіз наслідків війни та окупації для науково-дослідницької інфраструктури та ширшої спільноти. Він також підтверджує рекомендації, надані за результатами попередньої конференції, що пройшла в червні 2022 року. Однак у ході ескалації війни відбулися важливі зміни в акцентах і діях. Потреби та спроможність українського наукового сектору мають бути переосмислені як такі, що виникають в умовах мінливого конфлікту. Так, наприклад, в середині 2022 року заходи щодо захисту та підтримки були спрямовані на науковців, які шукали притулку в Європі та за її межами. Проте до березня 2023 року було мало підтверджених даних щодо масового відтоку дослідників і представників академічної науки; згідно з відповідними звітами приблизно 80% українських дослідників все ще перебувають в країні. В Україні залишається життєздатне наукове співтовариство, яке перебуває у складних умовах і потребує постійної підтримки, щоб вижити та відновити місцеву наукову екосистему.

«З початку війни науково-дослідницький сектор України зазнав безпрецедентних втрат як у людській інфраструктурі, так і у фінансових ресурсах. В поєднанні цих втрат з ризиком скорочення державного бюджету на дослідження та розробки, здатність держави підтримувати дослідження різко зменшилася на початку березня 2022 року через збільшення оборонних потреб країни. На 2023 рік лише 60% необхідного фінансування доступно для обраних проектів та проектів нових і призупинених шкіл».

– Ольга Полоцька

Наука, стипендіальні програми, освіта та дослідження не є абстрактними поняттями, це скоріше діяльність, яку науковці впроваджують на різних етапах своєї кар'єри. Безперервність є критичною та надзвичайно важливою. Середньострокові та довгострокові перерви в кар'єрі дуже важко нівелювати, тому життєво важливо, щоб були відкритими можливості для вчених на ранніх і середніх стадіях їхньої кар'єри, хто можливо є менш помітними, ніж їхні більш відомі колеги.

Динамізм академій молодих вчених, як в Україні, так і за її межами, став потужним голосом мобілізації підтримки. Створення «Української наукової діаспори», яку представила Рада молодих вчених при МОН України, слугує зміцненню наукових зв'язків між Україною та рештою світу.

Обнадійливими ознаками майбутнього є розвиток світової наукової системи. Перехід до відкритої науки, реформа оцінки досліджень і більший акцент на справедливості, різноманітності та включеності посилюють спроможність наукового сектора відповідати на кризи. Відкрита наука має потенціал для того, щоб дослідники залишалися на зв'язку та були в курсі подій, навіть коли зруйновано їхні заклади. Можливості реформованої оцінки досліджень, такі як описові резюме, дозволяють дослідникам пояснити, чому вони не змогли публікуватися в «нормальному» темпі. Зростаючий акцент на справедливості, різноманітності та включеності дає змогу групам меншин претендувати на своє місце в системі.

Важливе значення має побудова фінансової довіри та підзвітності, особливо коли адміністративним структурам, успадкованим з минулого, бракує нагляду і контролю, які зараз очікуються від управління дослідницькими фондами. Необхідно терміново трансформувати українську науково-дослідницьку систему відповідно до передової міжнародної практики. Було приємно бачити готовність міжнародних та європейських донорів надати консультаційну підтримку з цього приводу.

Війна в Україні привернула увагу до глобального питання про те, як забезпечити збереження систем вищої освіти та науки в умовах кризи. Полікриза є новою нормою, і цілком ймовірно, що в найближчому майбутньому ми зіткнемося з новими взаємопов'язаними кризами, як-от війни та стихійні лиха, спричинені людиною. Розпад і втрата наукової системи країни під час кризи завдає нищівного удару внутрішнім науковим інвестиціям, навчанню та дослідженням, довгостроковому економічному

зростанню та суверенітету. Це також підриває відносини в глобальних наукових мережах і дослідницьких інфраструктурах. Науковий сектор має бути «проактивним» у часи кризи, щоб краще підготуватися, захистити себе, реагувати та відновитися.

«Міжнародна наукова спільнота повинна почати планувати, як найкраще підготувати науково-дослідницьку інфраструктуру країни до закінчення війни. Довгострокові партнерства, спрямовані на розбудову потенціалу, матимуть вирішальне значення, особливо в сферах управління, моніторингу та політики. Ця співпраця має намагатися підтримувати щоденні дослідження, наскільки це можливо зараз, щоб наукове співтовариство могло почати роботу та бути набагато ефективнішим, щойно конфлікт закінчиться».

– Nature 614, 593-594 (2023)

Підсумовуючи, головний меседж полягає в тому, що на цій фазі кризи найнагальнішою потребою є підтримка наукової системи в самій Україні, щоб уникнути втрати цілого покоління науковців. Те, де ми зараз знаходимося, має бути визнано як можливість для реформ і трансформацій. Зовнішні фінансові структури, науково-дослідні організації та благодійні фонди повинні реагувати гнучко, пропонуючи інноваційні рішення, які враховують місцеві потреби. Висока якість українських досліджень не може бути втрачена.

«Для країни, яка переживає кризу, наука, вища освіта та технологічні інновації мають вирішальне значення для її майбутнього, але є другорядними пріоритетами для місцевих і світових урядів під час війни. Ініціативи організацій нижчого рівня, таких як дослідницькі агентства, університети, професійні асоціації та навіть окремих осіб, мають вирішальне значення для подолання цього розриву».

- Герсон Шер

allea | All European
Academies

www.allea.org

**International
Science Council**
The global voice for science

www.council.science